CORH 4541/
TOCI 4541

FIRST PUBLIC EXAMINATION

Preliminary Examination in Oriental Studies

SANSKRIT

M.PHIL. QUALIFYING EXAMINATION
CLASSICAL INDIAN RELIGIONS

Paper I: PRESCRIBED TEXTS
Monday 12 March 2007, 9:30 a.m. to 12:30 p.m.

Answer all the questions.

HILARY TERM 2007

Do not turn over until told you may do so.

Photocopied texts are provided with this paper. References in Questions 1-3 are to Lanman's *Sanskrit Reader*.

1. Translate into English p. 6 line 13 to p. 7 line 1. Parse and comment on the following: *dadṛśur* (l. 17), *rūpasampadā* (l. 18), *abruvan* (l. 22), and *kuru* (l. 1).

2. Translate into English p. 19 lines 3 to 13. Parse and comment on the following: *anadhigataśāstrāṇām* (l. 5), *kārayituṃ* (l. 6), *viśiṣṭatām* (l. 10), and *śakyante* (l. 13).

3. Translate into English p. 30 lines 1 to 10. Parse and comment on the following: *prasuptaḥ* (l. 2), *avalokya* (ll. 3-4), *'nujīviṣu* (l. 9), and *mandādarā* (l. 9-10).

4. Translate into English *Bhagavadgītā* II, verses 68 to 72. Scan verse 68 and identify its metre.

5. Translate into English *Bhagavadgītā* XI verses 25-29. Parse and comment on the following *kālānalasaṃnibhāni* (v. 25b), *jāne* (v. 25c), *tvaramāṇā* (v. 27a), *nāśāya* (v. 29c).

1. ततः सर्वे महाराज सगणाः सहवाहनाः ।
विदर्भान् अभिजग्मुस् ते यतः सर्वे महीक्षितः ॥ २५ ॥
नलो ऽपि राजा कौन्तेय श्रुत्वा राज्ञां समागमम् ।
अभ्यगच्छद् अदीनात्मा दमयन्तीम् अनुव्रतः ॥ २६ ॥
अथ देवाः पथि नलं ददृशुर् भूतले स्थितम् ।
साक्षाद् इव स्थितं मूर्त्या मन्मथं रूपसंपदा ॥ २७ ॥
तं दृष्ट्वा लोकपालास् ते भ्राजमानं यथा रविम् ।
तस्थुर् विगतसंकल्पा विस्मिता रूपसंपदा ॥ २८ ॥
ततो ऽन्तरिक्षे विष्टभ्य विमानानि दिवौकसः ।
अब्रुवन् नैषधं राजन् अवतीर्य नभस्तलात् ॥ २९ ॥
भो भो नैषध राजेन्द्र नल सत्यव्रतो भवान् ।
अस्माकं कुरु साहाय्यं दूतो भव नरोत्तम ॥ ३० ॥

2. एतच्चिन्तयित्वा स राजा पण्डितसभां कारितवान्। राजोवाच। भो भोः पण्डिताः। श्रूयताम्। अस्ति कश्चिदेवंभूतो विद्वान्यो मम पुत्राणां नित्यमुन्मार्गगामिनामनधिगतशास्त्राणामिदानीं नीतिशास्त्रोपदेशेन पुनर्जन्म कारयितुं समर्थः।

यतः। काचः काञ्चनसंसर्गाद्धत्ते मारकतीं द्युतिम्।
तथा सत्संनिधानेन मूर्खो याति प्रवीणताम्॥

उक्तं च। हीयते हि मतिस्तात हीनैः सह समागमात्।
समैश्च समतामेति विशिष्टैश्च विशिष्टताम्॥

अत्रान्तरे विष्णुशर्मनामा महापण्डितः सकलनीतिशास्त्रतत्त्वज्ञो बृहस्पतिरिवाब्रवीत्। देव। महाकुलसंभूता एते राजपुत्राः। तन्मया नीतिं ग्राहयितुं शक्यन्ते।

3. अस्ति वाराणस्यां कर्पूरपटो नाम रजकः। स चैकदा निर्भरं प्रसुप्तः। तदनन्तरं द्रव्याणि हर्तुं तद्गृहं चौरः प्रविष्टः। तस्य प्राङ्गणे गर्दभो बद्धस्तिष्ठति कुक्कुरश्चोपविष्टः। तं चौरमवलोक्य गर्दभः श्वानमाह। तव तावदयं व्यापारः। तत्किमिति त्वमुच्चैः शब्दं कृत्वा स्वामिनं न जागरयसि। कुक्कुरो ब्रूते। माम। नियोगस्यास्य चर्चा किं त्वया कर्तव्या। त्वमेव जानासि यथाहमेतस्याहर्निशं गृहरक्षां करोमि। यतो ऽयं चिरान्निर्वृतो ममोपयोगं न जानाति तेनाधुना ममाहारदाने ऽपि मन्दादरः। विना विधुरदर्शनं स्वामिनो ऽनुजीविषु मन्दादरा भवन्ति। गर्दभो ब्रूते। शृणु रे बर्बर।

4. तस्माद्यस्य महाबाहो निगृहीतानि सर्वशः ।
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यस्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ ६८
या निशा सर्वभूतानां तस्यां जागर्ति संयमी ।
यस्यां जाग्रति भूतानि सा निशा पश्यतो मुनेः ॥ ६९

आपूर्यमाणमचलप्रतिष्ठं
समुद्रमापः प्रविशन्ति यद्वत् ।
तद्वत्कामा यं प्रविशन्ति सर्वे
स शान्तिमाप्नोति न कामकामी ॥ ७०

विहाय कामान्यः सर्वान्पुमांश्चरति निःस्पृहः ।
निर्ममो निरहंकारः स शान्तिमधिगच्छति ॥ ७१
एषा ब्राह्मी स्थितिः पार्थ नैनां प्राप्य विमुह्यति ।
स्थित्वास्यामन्तकालेऽपि ब्रह्मनिर्वाणमृच्छति ॥ ७२

5. दंष्ट्राकरालानि च ते मुखानि
दृष्ट्वैव कालानलसंनिभानि ।
दिशो न जाने न लभे च शर्म
प्रसीद देवेश जगन्निवास ॥ २५
अमी च त्वां धृतराष्ट्रस्य पुत्राः
सर्वे सहैवावनिपालसंघैः ।
भीष्मो द्रोणः सूतपुत्रस्तथासौ
सहास्मदीयैरपि योधमुख्यैः ॥ २६

वक्त्राणि ते त्वरमाणा विशन्ति
दंष्ट्राकरालानि भयानकानि ।
केचिद्विलग्ना दशनान्तरेषु
संदृश्यन्ते चूर्णितैरुत्तमाङ्गैः ॥ २७
यथा नदीनां बहवोऽम्बुवेगाः
समुद्रमेवाभिमुखा द्रवन्ति ।
तथा तवामी नरलोकवीरा
विशन्ति वक्त्राण्यभिविज्वलन्ति ॥ २८
यथा प्रदीप्तं ज्वलनं पतंगा
विशन्ति नाशाय समृद्धवेगाः ।
तथैव नाशाय विशन्ति लोका-
स्तवापि वक्त्राणि समृद्धवेगाः ॥ २९